

Vergaderjaar 1987-1988

18994

Behandeling Oorlogs- en Geweldsgetroffenen

Nr. 9

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 23 maart 1988

De vaste commissie voor Welzijn en Cultuur¹ heeft op 24 februari 1988 mondeling overleg gevoerd met de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur over **de voortzetting van het werk van professor Bastiaans** (kamerstuk 18994, nr. 8). De minister was vergezeld van enkele ambtenaren.

Van het overleg brengt de commissie als volgt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (C.D.A.) hechtte eraan haar waardering uit te spreken voor de inzet van prof. Bastiaans voor de problematiek van de oorlogsgetroffenen. Kan de minister informatie geven over de voortgang van het werk? Er is toestemming verleend om de methode van prof. Bastiaans nog gedurende enige tijd toe te passen. Welk perspectief ziet de minister voor de toekomst? Is de huisvesting afdoende geregeld? In zijn brief over het vooronderzoek stelt de minister dat hij er om verschillende redenen niet toe neigt vervolgonderzoek te laten verrichten. In een brief van 26 november 1987 veronderstellen de onderzoekers dat de minister hen wellicht niet goed heeft begrepen. Een kwantitatief onderzoek is misschien niet al te waardevol, er kan echter wel een kwalitatief/retrospectief onderzoek opgezet worden. Welke kansen ziet de minister daar nog voor? Een dergelijk onderzoek zal meer inzicht geven in het effect van de methode.

De patiënten van prof. Bastiaans worden door het Centrum '40-'45 goed geholpen. Is er een wachtlijst? Hoeveel patiënten kunnen nog worden verwacht?

De commissie moet nog een afrondende discussie voeren over behandeling van oorlogsgetroffenen van de tweede generatie. De C.D.A.-fractie is van mening dat behandeling niet afhankelijk mag zijn van het feit of men toelating krijgt tot de WUV. Hoe denkt de minister hierover? In de toekomst zal ook moeten worden gezien in hoeverre de ervaring met deze patiënten kan worden gebruikt voor behandeling van slachtoffers van gewelddelicten. Mevrouw Kraaijeveld vroeg ten slotte of het belang is veiliggesteld van de oorlogsslachtoffers die door prof. Bastiaans zijn behandeld.

¹ Samenstelling:

Leden: Keja (VVD), Van der Sanden (CDA), Worrell (PvdA), voorzitter, Beinema (CDA), ondervoorzitter, Kraaijeveld-Wouters (CDA), Hermans (VVD), Niessen (PvdA), De Pree (PvdA), Groenman (D66), Lankhorst (PPR), Oomen-Ruijten (CDA), Ter Veld (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van der Heijden (CDA), Kamp (VVD), Dijkstal (VVD), Nuis (D66), De Cloe (PvdA), Lilipaly (PvdA), Frissen (CDA), Esselink (CDA), Koetje (CDA) en Vliegenthart (PvdA).

Plv. leden: Ploeg (VVD), Laning-Boersema (CDA), Van Es (PSP), Tuinstra (CDA), Doelman-Pel (CDA), E. Terpstra (VVD), Van Otterloo (PvdA), Schaefer (PvdA), Eisma (D66), Van der Vlies (SGP), Krajenbrink (CDA), Verspaget (PvdA), Müller-van Ast (PvdA), Vriens-Auerbach (CDA), Van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), Schutte (GPV), Wolffensperger (D66), Buurmeijer (PvdA), Jabaaij (PvdA), Gerritse (CDA), Hennekamp (CDA), Leerling (RPF) en Hageman (PvdA).

De heer **Ploeg** (V.V.D.) sprak namens zijn fractie waardering uit voor het werk dat prof. Bastiaans in het verleden heeft verricht. Nogal wat patiënten maken zich zorgen over de wijze waarop zij in de toekomst zullen worden behandeld. Zij verwachten dat er nieuwe methodieken gebruikt zullen worden. Wat kan de minister doen voor diegenen die nadrukkelijk de wens hebben uitgesproken door prof. Bastiaans behandeld te blijven c.q. te worden? Wat zal er gebeuren met de methodieken die hij heeft toegepast?

De heer **Nypels** (D66) sloot zich aan bij de vragen over de voortzetting van het wetenschappelijk onderzoek naar de methode van prof. Bastiaans.

Ook de heer **Worrell** (P.v.d.A.) sprak namens zijn fractie waardering uit voor het werk van prof. Bastiaans. Nu de opvolging is geregeld, vertrouwde hij erop dat de behandeling kan worden voortgezet. Toch blijft er een probleem: het verschil in opvatting tussen prof. Bastiaans en het Centrum '40-'45 over het begrip oorlogsgetroffene. Prof. Bastiaans heeft een ruime interpretatie gehanteerd terwijl het Centrum uitgaat van erkenning door de Uitkeringsraad. Het gevolg kan zijn dat patiënten die om welke reden dan ook niet erkend zijn, niet geholpen kunnen worden. Hoe is dit geregeld? Zal het Centrum in de toekomst een ruimere uitleg van de definitie gaan hanteren? Waar moeten niet-erkende patiënten zich melden als dit laatste niet het geval is?

Prof. Bastiaans heeft veel geweldslachtoffers behandeld. Waar zullen deze patiënten in de komende jaren worden behandeld nu het Centrum zich nadrukkelijk richt op oorlogsgetroffenen?

Is de minister bekend met een aanklacht van een ex-patiënt tegen één van de opvolgers van prof. Bastiaans? Heeft de Inspectie voor de Volksgezondheid daar onderzoek naar verricht en, zo ja, wat zijn de resultaten? Zodra er discussie dreigt te ontstaan over de behandelingsmethode, moet de minister actie ondernemen om te voorkomen dat de indruk ontstaat dat de opvolging van prof. Bastiaans niet goed is geregeld.

De uitkomst van het vooronderzoek naar de behandeling van oorlogslachtoffers met LSD en psycho-therapie had de heer Worrell verbaasd. De discussie in 1985 tussen Kamer en regering is aanleiding geweest tot een onderzoek naar de methode door de Gezondheidsraad. Het rapport dat vervolgens is uitgebracht, verschaft niet veel helderheid. Daarna is prof. Van de Ploeg belast met de opdracht de methode nog eens te bezien. Uit een vooronderzoek blijkt dat dossiers onvolledig of onvindbaar zijn, gegevens niet zo helder zijn dat er een kwantitatief/retrospectief onderzoek kan worden uitgevoerd en dat ook kwalitatief gezien, een goede opzet moeilijk zal zijn. Heeft de Gezondheidsraad zonder dossiers en overleg met prof. Bastiaans de LSD-methode onderzocht? Dat lijkt erg onzorgvuldig. De Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid heeft geconcludeerd dat de methode niet geheel verantwoord is. Die conclusie moet toch gebaseerd zijn op een onderzoek naar diegenen die behandeld worden? Hoe kan dan nu pas blijken dat er nauwelijks onderliggende stukken voorhanden zijn? Het wetenschappelijk instituut van de Rijksuniversiteit Leiden is belast met een leeropdracht voor onderzoek op dit veld. Heeft dit instituut toegestaan dat er op deze manier wetenschappelijk onderzoek is verricht? De heer Worrell vroeg dit met name omdat de Kamer destijds zo nadrukkelijk een discussie heeft gevoerd over het wetenschappelijk onderzoek van prof. Bastiaans. Kan de minister bevorderen dat de gegevens over het werk van prof. Bastiaans die nog op schrift te stellen zijn, ook werkelijk worden bewaard?

Ten slotte vroeg dit lid of de opvolgers van prof. Bastiaans gebruik mogen maken van de LSD-methode.

Het antwoord van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

De **Minister** merkte op dat hij zich moeite heeft getroost om te garanderen dat de verschillende behandelingsmethoden kunnen worden voortgezet. Op het punt van de behandelingsmethoden is nogal het een en ander gebeurd in het verleden. Uit onderzoek is gebleken dat er sprake is van een vaak zeer ingrijpende behandeling, die door diverse deskundigen niet onder alle omstandigheden ongevaarlijk wordt geacht. Een eventueel in te dienen verzoek voor een vervolgbehandeling moet daarom zorgvuldig worden getoetst. Dat is primair een zaak van weging door deskundigen. De Gezondheidsraad en Inspectie zullen een belangrijke rol spelen bij de uiteindelijke beslissing.

Er wordt goede voortgang gemaakt met de nieuwe huisvesting. De huisvesting in de dependance is tot 1 juli 1988 gegarandeerd. De aanbesteding voor de uitbreiding van het Centrum '40-'45 is geschied.

Het is betreurenswaardig dat het onderzoek zo weinig kwantitatieve resultaten heeft opgeleverd. Wat kwalitatief en retrospectief nog op schrift kan worden gesteld en overgedragen, is primair een zaak van het Centrum, de rechtstreeks betrokkenen en de Universiteit. De minister toonde zich bereid hieraan zijn medewerking te verlenen.

De huidige directie van het Centrum ziet zich door de huisvestingsproblemen genoodzaakt prioriteit te geven aan oorlogsgetroffenen. Wanneer de uitbreiding is gerealiseerd, zal een ruimere definitie worden gehanteerd. De minister wil zelf eerst het advies van de commissie Polak afwachten, alvorens hij zijn oordeel uitspreekt. Hij had al eerder toegezegd dat het advies, voorzien van zijn standpunt, aan de Kamer zal worden toegezonden.

Het streven is erop gericht dat er geen wachtlijst ontstaat. In de overgangperiode naar de uitbreiding kan vertraging ontstaan, maar dit kan hopelijk beperkt blijven.

Op verzoek van de minister gaf de heer **Van Borssum Waalkes** antwoord op een aantal concrete vragen.

Hij citeerde een brief die prof. Bastiaans heeft geschreven toen zijn opiumverlof is ingetrokken. Volgens prof. Bastiaans is de heer Krumperman de meest ervaren en geschikte persoon om de LSD-behandeling over te nemen. Hij vraagt de minister om in die geest te adviseren. Het ministerie geeft er echter de voorkeur aan verlenging van het opiumverlof te verlenen aan de geneesheer-directeur. Volgens informatie van de geneesheer-directeur is een aanvraag voor de definitieve vormgeving van het opiumverlof in voorbereiding. De voorlopige licentie is aangevraagd om de behandeling van enkele patiënten te kunnen afmaken. Een definitieve aanvraag zal ook betrekking hebben op het opzetten van een onderzoek naar de werking van het middel. In de jaren zestig hebben verschillende artsen en psychiaters geëxperimenteerd met het middel, maar zijn daar vroeg of laat mee gestopt. Prof. Bastiaans is de enige die ermee is doorgedaan. De inspectie heeft daarom in de literatuur en praktijk onvoldoende gegevens kunnen vinden om zich een juist oordeel over de behandeling te kunnen vormen. Vaststaat dat de behandeling in vakkringen niet ongevaarlijk wordt geacht. De Inspectie heeft de Gezondheidsraad om advies gevraagd. Die kampte vervolgens met het probleem van te weinig gegevens en heeft buitenlandse deskundigen geraadpleegd. De conclusie luidt dat er weinig steun voor de behandeling bestaat. Aan de andere kant wordt niet uitgesloten geacht dat de behandeling onder bepaalde omstandigheden van waarde kan zijn.

De heer **Worrell** merkte bij interruptie op dat hij verbaasd is dat de Gezondheidsraad zich tot buitenlandse deskundigen heeft gericht, zonder allereerst kennis te nemen van de stukken van prof. Bastiaans. Dan zou in een eerder stadium bekend zijn geweest, dat de dossiers onvolledig zijn.

Hij vreesde dat hij te goed van vertrouwen is geweest door er in 1985 vanuit te gaan dat de Gezondheidsraad en Inspectie zich tenminste op de stukken van prof. Bastiaans hebben gebaseerd.

De heer **Van Borssum Waalkes** antwoordde dat er sprake is van een tijdsfasering. Op het moment dat prof. Bastiaans hoogleraar psychiatrie is aan de Jelgersmakliniek, is nooit de vraag gesteld of dossiers goed worden bijgehouden. Na het emeritaat van prof. Bastiaans is de discussie over zijn werkwijze op gang gekomen en is de Inspectie zich daar intensief mee gaan bezighouden. Prof. Bastiaans heeft documenten verschaft waaruit het nut en de waarde van zijn methode en de toepassing van Pentothal is gebleken, echter niet van de LSD-toepassing. Hij heeft vanaf het begin aangegeven graag onderzoek naar zijn methode te doen. De Inspectie heeft bij de minister op steun voor een dergelijk onderzoek aangedrongen. Er is gekozen voor een kwantitatief onderzoek, omdat alleen op deze manier antwoord kan worden gegeven op de vraag of een behandeling effectief is en in welke mate. De voormetingen leverden onvoldoende materiaal om het onderzoek naar behoren uit te voeren. Dat is geen verwijt aan prof. Bastiaans, die heeft zijn onderzoek van meet af aan op het kwalitatieve aspect gericht. Ook nu nog zal hij het op prijs stellen als hij in de gelegenheid wordt gesteld een kwalitatief onderzoek naar zijn methode te verrichten.

Discussie in tweede termijn

Mevrouw **Kraaijeveld** stelde het op prijs dat de minister zijn belangstelling voor een kwalitatief onderzoek heeft uitgesproken. Zij begreep uit de opmerkingen van de minister, dat hij een kwalitatief onderzoek financieel zal ondersteunen.

Zijn er problemen te verwachten als zich vertragingen voordoen bij de uitbreiding? De zorg voor patiënten moet in ieder geval gegarandeerd blijven. De aanvraag voor een voorlopige licentie moet worden gehonoreerd. Uit de definitieve licentieaanvraag moet duidelijk blijken hoe de behandeling in de toekomst zal plaatsvinden en welke voorzieningen daarvoor nodig zijn. Een regelmatige rapportage van de voortgang is wenselijk.

De heer **Worrell** constateerde dat de gebrekkige gegevens een feit zijn, maar benadrukte dat bewaard moet blijven wat er nog is. De uitbreiding moet binnen vier maanden klaar zijn, dan is het 1 juli. Als dat niet haalbaar is, ontstaat er een ongewenste situatie als gevolg van een beddentekort. Of zijn er in de omgeving tijdelijke oplossingen te vinden?

De minister stapt te snel heen over het punt van erkenning. Volgens de statuten van het Centrum '40-'45 worden alleen diegenen behandeld, die erkend oorlogsgetroffene zijn. De niet-erkenden zullen volgens deze statuten niet voor behandeling in aanmerking komen. Een groot deel van de patiënten van prof. Bastiaans betreft mensen met geweldproblemen, -trauma's enz. Wat is de toekomst van deze patiënten?

Prof. Bastiaans heeft een licentie voor LSD. Hoewel hij zijn werk op 1 januari 1988 heeft neergelegd, wordt de behandeling voortgezet. Wie heeft dan nu die licentie? Is er een voorlopige licentie verleend aan de opvolgers van prof. Bastiaans terwijl de aard van een uiteindelijke beslissing over het middel nog onduidelijk is?

De heer Worrell was verbaasd over de wijze waarop de Inspectie blijkbaar werkt. In 1985 is het gebrek aan gegevens niet aan de orde geweest. De conclusies over de methode lijken meer gebaseerd te zijn op mondelinge mededelingen, dan op feiten. Kan de minister een uiteenzetting geven over de werkzaamheden van de Inspectie in de afgelopen jaren?

De **Minister** stelde dat over financiële steun wordt beslist op het moment dat blijkt, dat een kwalitatief vervolgonderzoek ook daadwerkelijk kan worden uitgevoerd.

Hij verwachtte geen problemen bij de uitbreiding van de huisvesting. Indien zich onverhoopt vertragingen voordoen, zijn er in de onmiddellijke omgeving alternatieven voorhanden.

De Kamer zal over belangrijke ontwikkelingen tijdig worden geïnformeerd.

Uit gegevens van de Inspecteur blijkt dat in de praktijk sprake is van een klein aantal niet-erkende patiënten. Prof. Bastiaans heeft die patiënten in goed overleg verwezen naar andere psychiaters of deskundigen. Dat is de normale gang van zaken.

De minister vreesde dat hij zich onvoldoende helder had uitgedrukt over de licentie. De aanvraag die de opvolgers nog formeel moeten doen, zal kritisch worden beoordeeld aan de hand van beschikbare adviezen. Wanneer de aanvraag definitief is, wordt een uiteindelijk oordeel geveld.

Tussen de Inspecteur, de Directeur-generaal voor de volksgezondheid en prof. Bastiaans heeft altijd intensief contact plaatsgevonden over de behandelingsmethodiek. Zolang er echter geen reden is om aan te nemen dat dossiers niet goed worden bijgehouden, vindt er ook geen controle plaats.

De heer **Van Borssum Waalkes** merkte op dat de Inspectie dusdanig is uitgerust en bemand, dat zij reageert op signalen en indicaties. Destijds is er geen aanleiding geweest te veronderstellen dat prof. Bastiaans zijn begin- en vervolgmetingen niet heeft vastgelegd. De conclusie van de commissie Van der Ploeg is dan ook als een verrassing gekomen. Wel is van het begin af aan de vraag aan de orde geweest of het gebruik van LSD verantwoord is, hoe andere deskundigen daarover denken en hoe de Inspectie zich moet opstellen. Daar heeft men zich intensief mee beziggehouden, niet met het dossierbestand.

De voorzitter van de commissie,
Worrell

De griffier van de commissie,
Roovers